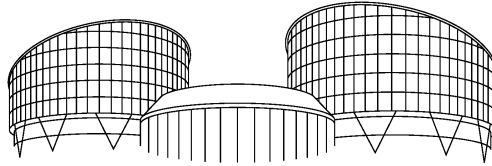

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ТРЕТЯ СЕКЦІЯ

СПРАВА СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

(Заява № 35722/15)

© Переклад з англійської мови та опрацювання цього рішення здійснено:
адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом, заслуженим юристом України
Олександром Дроздовим

адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом
Віктором Янишеним

адвокатом, кандидатом юридичних наук,
директором Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»
Оленою Дроздовою

здобувачем кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого
Яною Токарь

Богданом Трофімовим

Офіційне цитування:
CASE OF SIDOROVA v. RUSSIA
(Application no. 35722/15)
Офіційний текст англійською мовою:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193260>

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

28 травня 2019 року

*Рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.*

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

У справі Сидорова проти Росії,

Європейський суд з прав людини (Третя Секція), засідаючи Комітетом, до складу якого увійшли:

Гелен Келлер (Helen Keller), *Голова*,
Пере Пастор Віланова (Pere Pastor Vilanova),
Марія Елосегі (María Elósegui), судді,
Стефен Філліпс (Stephen Phillips), *секретар секції*,

Після нарад за зачиненими дверима 28 травня 2019 року,
Проголошує наступне рішення, прийняте того ж дня.

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою № 35722/15, поданою до Суду проти Російської Федерації 02 липня 2015 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянкою Російської Федерації пані Лідією Павлівною Сидоровою (далі – заявниця)

2 Заявницю представляла пані І. Кулакова, адвокат, яка практикує у м. Дмитрівград. Уряд Російської Федерації (далі – Уряд) був представлений паном паном Г. Матюшкіним, колишнім представником Російської Федерації в Європейському суді з прав людини, а потім його наступником – паном М. Гальперіним.

3. 13 березня 2017 року скаргу щодо втручання у приватне життя заявниці було комуніковано Уряду, іншу частину скарг визнано неприйнятною відповідно до пункту 3 правила 54 Регламенту Суду.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця народилася у 1955 році та проживає в м. Дмитрівград

5. У період між 2012 і 2014 роками заявниця подала численні скарги до місцевого відділу поліції щодо нібито несанкціонованого

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

використання земельної ділянки біля багатоквартирного будинку, де проживала її родина. Вона також стверджувала, що щодо неї було заплановано низку замахів на вбивство.

6. 15 січня 2014 року начальник міжмуніципального відділу поліції передав наступний лист до психіатричної та наркологічної служби:

“Після отримання численних скарг, [поліцейський відділ] просить вас оглянути (перевірити) [заявницю]... за її місцем проживання. Її поведінка неприйнятна. Вона постійно говорить про змови проти неї. Кількість скарг, що подаються мешканцями та підприємцями щодо її агресивної поведінки, збільшилась. [Заявниця] може завдати шкоди іншим».

7. 28 і 29 січня 2014 року психіатр, Сав., опитав сусідів заявниці, запитуючи їх, чи спостерігали вони якусь дивну поведінку зі сторони заявниці.

8. 30 січня 2014 року психіатр відвідав заявницю за місцем її проживання.

9. 31 січня 2014 року психіатр повідомив поліцію, що у заявниці немає психічних розладів.

10. 12 березня 2014 року міський суд Димитрівграда за скаргою заявниці визнав дії психіатра незаконними. Суд встановив, що, всупереч чинному законодавству, психіатр не отримав згоду заявниці на проведення психіатричної експертизи і що заявниця заперечувала проти такої експертизи.

11. 17 березня 2014 року заявниця звернулася до суду з проханням визнати незаконним рішення поліції щодо піддання її психіатричній експертизі. Вона вважає, що рішення було свавільним і що воно становило невиправдане втручання в її особисте життя.

12. 29 квітня 2014 року міський суд відмовив у задоволенні вимог заявниці. Суд встановив, що дії поліції мали правову основу. Суд витлумачив лист від 15 січня 2014 року, виданий відділом поліції, як запит про надання інформації від психіатра щодо того, чи страждала заявниця від будь-якого психічного захворювання. Також суд мотивував своє рішення тим, що поліція не просила психіатричну службу проводити психіатричну експертизу заявниці. У 2012 році поліція отримала численні скарги від заявниці, яка стверджувала, що її переслідували невідомі особи, а також скарги від власників і

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

працівників торговельних кіосків, в яких йшлося про знищення завницею їх власності і перешкоджання їх діяльності через влаштування сварок. Поліція провела розслідування, яке не підтвердило тверджень заявниці. Відповідно, поліція вирішила отримати інформацію про психічний стан заявниці. Нарешті, суд зазначив, що факт проведення психіатричною службою на запит поліції про надання інформації незаконної експертизи психічного стану заявниці не впливає на законність дій поліції.

13.22 липня 2014 року Ульяновський обласний суд залишив в силі рішення від 29 квітня 2014 року.

14. 17 грудня 2014 року Обласний суд відмовив у наданні заявниці дозволу на подання касаційної скарги.

15. 26 березня 2015 року Верховний Суд Російської Федерації прийняв аналогічне рішення у відповідь на заяву заявниці про подання касаційної скарги.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

А. Федеральний закон «Про поліцію» від 07.02.2011 (зі змінами)

16. Федеральний закон про поліцію дозволяє розкривати особисті дані особи з метою запобігання або виявлення кримінальних або адміністративних правопорушень. Федеральне законодавство, однак, може передбачати спеціальну процедуру, що регулює таке розкриття інформації у сфері охорони здоров'я (стаття 13 (1) (4)).

В. Федеральний закон «Про основи охорони здоров'я громадян в Російській Федерації», що діє з 21.11.2011 (зі змінами)

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

17. Інформація, що стосується звернень громадянина за наданням медичної допомоги, стану здоров'я або діагнозу, а також інші відомості, отримані під час його медичного обстеження та лікування, вважається конфіденційною (лікарська таємниця) (стаття 13 (1) Федерального закону про охорону здоров'я). Слідчі органи можуть вимагати розголошення конфіденційної медичної інформації без згоди зацікавленої особи у зв'язку з проведенням розслідування (Стаття 13 (4) (3) Федерального закону «Про основи охорони здоров'я громадян в Російській Федерації»).

С. Федеральний закон «Про психіатричну допомогу та гарантії прав громадян під час її надання», що діє з 02.07.1992 (зі змінами).

18. Розкриття інформації про психічне здоров'я або результати психіатричної експертизи повинні бути чітко дозволені федеральним законодавством (стаття 4 Федерального закону «Про психіатричну допомогу та гарантії прав громадян під час її надання»).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 8 КОНВЕНЦІЇ

19. Заявниця скаржилася, що дії поліції у відповідь на її скарги протирічили положенням статті 8 Конвенції, яка, наскільки це доречно, закріплює наступне:

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного ... життя ...

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.»

20. Уряд заперечував наявність порушення. Уряд зазначав, що запит поліції щодо інформації про здоров'я заявниці повністю відповідав національному законодавству. Поліція діяла у відповідь на численні скарги, подані заявницею, та скарги, які було отримано від інших осіб, які скаржилися на поведінку заявниці. Скарги заявниці були розглянуті національними судами, які підтвердили законність дій поліції. Метою цих дій було встановлення наявності в заявниці психічної хвороби, що було необхідним для правильного і об'єктивного реагування на скарги, подані підприємцями, які працювали біля місця проживання заявниці. Начальник відділу поліції не звертався до психіатричної служби з проханням провести експертизу психіатричного стану заявниці. Він лише просив надати інформацію про стан заявниці, не посилаючись на будь-які правові положення, що встановлюють підстави для проведення психіатричної експертизи. Лист від 15 січня 2014 року не містив вислову «психіатрична експертиза», а тому не повинен був тлумачитися як вимога проведення експертизу. Факт того, що психіатри вирішили у відповідь на лист, провести експертизу психічного стану заявниці, не мав жодного відношення до законності дій поліції.

21. Заявниця свою скаргу підтримала. Вона стверджувала, що психіатри діяли у відповідь на лист, який вони отримали від поліції. Ні поліція, ні уряд не довели, що були фактичні скарги на поведінку заявниці. Втручання в її приватне життя не було ані передбачено законом, ані таким, що є необхідним у демократичному суспільстві. Керівник відділу поліції діяв у супереччя Федеральному закону «Про поліцію», який містив вичерпний перелік обставин, що дозволяють збирати особисті дані поліцією. Ситуація заявниці не потрапляла в рамки відповідних положень. Заявниця не представляла загрози для національної безпеки, громадського порядку або для економічного добробуту країни. Влада також не володіла будь-якою протилежною інформацією. Метою дій поліції було припинення дій заявниці. Протягом багатьох років вона була правозахисницею. Вона подала багато скарг на бездіяльність та корупцію міської влади діючи в інтересах місцевих мешканців. Що стосується формулювання листа

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

від 15 січня 2014 року, заявниця стверджував, що, згідно з словником російської мови Ожегова, термін «перевірити» (проверить) означає:

- «1. Визначити точність чогось, перевірити для цілей нагляду або контролю.
2. Піддати тестуванню для того, щоб щось з'ясувати.»

Прохання «перевірити (проверить)» не може бути витлумачено як «надання інформації». Влада свідомо спотворила фактичний і юридичний сенс запиту поліції.

А. Прийнятність

22. Суд зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

23. Суд зауважує, що сторони не згодні щодо істинного значення листа, який керівник відділу поліції направляв до психіатричної служби. Уряд стверджував, що поліція лише звернулася до психіатричної служби за інформацією про стан здоров'я заявниці, натомість заявниця наполягала на тому, що поліція наказала психіатричній службі піддати її психіатричній експертизі. У зв'язку з цим Суд зазначає, що питання про піддання заявниці психіатричній експертизі, в будь-якому разі, підпадає під питання про збір персональних даних поліцією. Відповідно, Суд не вважає за необхідне, за обставин справи, встановлювати, чи намагався психіатр оглянути заявницю за власним бажанням або за наказом поліції. Суд зосередить увагу на більш загальному питанні щодо того, чи відповідає збирання медичних даних заявниці поліцією вимогам статті 8 Конвенції.

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

1. Чи підлягає застосуванню стаття 8 Конвенції

24. Напочатку Суд зазначає, що інформація, зібрана поліцією, стосувалася психічного стану заявниці. Суд нагадує, що така інформація за своєю суттю становить конфіденційні персональні дані, незалежно від того, чи містила вона конкретний медичний діагноз (зокрема, *Суріков проти України*, № 42788/06, § 75, 26 січня 2017). Отже, збирання такої інформації органами державної влади підпадає під дію статті 8 Конвенції (там само).

2. Чи мало місце втручання

25. Суд далі зазначає, і Уряд не стверджує протилежного, що збирання медичних даних заявниці з боку поліції являло собою втручання в її право на повагу до її приватного життя, як це передбачено пунктом 1 статті 8 Конвенції. Залишається з'ясувати, чи було втручання виправданим у світлі пункту 2 цієї статті.

3. Чи було втручання виправданим

(a) Передбачуваність в національному законодавстві

26. Суд погоджується з аргументом Уряду про те, що дії поліції ґрунтувалися на національному законодавстві. Законодавство, що застосовується, дозволяє збирати особисті дані для запобігання або виявлення кримінальних та адміністративних правопорушень (див. пункти 16-18 вище). Суд також зазначає, що заявниця не заперечує того, що цей закон був «доступним».

27. Далі Суд звертає увагу на аргумент заявниці про те, що начальник відділу поліції діяв довільно і що він збирав її медичні дані всупереч чинному законодавству. Однак Суд вважає, що це питання тісно пов'язане з більш широким питанням, чи було втручання

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

необхідним у демократичному суспільстві. З огляду на його аналіз у пунктах 29-36 нижче, Суд не вважає за необхідне вирішувати, чи відповідає формулювання застосовних положень законодавства вимогам статті 8 § 2 Конвенції щодо «якості закону».

(b) Легітимна мета

28. Хоча Суд не розглядає аргумент Уряду про те, що поліція збирала медичні дані заявниці для того, щоб правильно відповісти на скарги, які нібито подавалися на неї, що не заперечується, як і висновки, зроблені у пунктах 26-27 вище, Суд вважає, що за обставин справи, встановлення такого факту не є необхідним для прийняття рішення у справі. У тій мірі, в якій це стосується оцінки пропорційності втручання, це питання буде розглянуто в пунктах 29-36 нижче (зокрема, *Християнська Демократична Народна Партія проти Молдови*, №28793/02, §§ 42-54, ECHR 2006-II, а також *Авілкіна та інші проти Росії*, № 1585/09, § 40, 6 червня 2013).

(c) Необхідність в демократичному суспільстві

29. Визначаючи, чи були оскаржувані заходи “необхідними в демократичному суспільстві”, Суд розглядатиме, чи були відповідними і достатніми, а також чи були пропорційними легітимній цілі з урахуванням справи в цілому наведені підстави для обґрунтування зазначених дій поліції (див., наприклад, *Пек проти Сполученого Королівства*, №44647/98, § 76, ECHR 2003-I).

30. Суд нагадує, що захист персональних даних, включаючи медичну інформацію, має фундаментальне значення для здійснення людиною права на повагу до її приватного і сімейного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції. Повага до конфіденційності даних про здоров'я є життєво важливим принципом у правових системах усіх Договірних Сторін Конвенції. Розголошення таких відомостей може вирішальним чином вплинути на приватне та сімейне життя людини, а також на її соціальне становище та професійну діяльність, ганьблячи її та піддаючи ризику ostracizmu (див. *З проти Фінляндії*, 25 лютого

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

1997, §§ 95-96, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I). Тим не менш, інтереси пацієнта та усього суспільства щодо захисту конфіденційності медичних даних можуть поступатися за своєю значущістю інтересам розслідування та публічності судового розгляду, якщо доведено, що такі інтереси мають більш суттєве значення (див. *З проти Фінляндії*, згадане вище, § 97).

31. Суд також нагадує, що у справах, що стосуються розкриття персональних даних, як він вже зазначав у інших справах, що компетентні національні органи повинні мати задля втручання певну свободу розсуду для досягнення справедливого балансу між відповідними конфліктуючими державними та приватними інтересами. Проте такий розсуд передбачає контроль з боку відповідних європейських органів (див. *Функе проти Франції*, Рішення від 25.02.1993, Series A no. 256-A, р. 24, § 55) а межі такого розсуду повинні залежати від таких факторів, як характер та важливість інтересів, які ставляться на карту, і ступінь втручання (див. *З проти Фінляндії*, див. вище, § 99).

32. Повертаючись до обставин цієї справи, Суд зауважує, що заявниця не була ані підозрюваною, ані обвинуваченою у будь-якому кримінальному провадженні. Уряд також не надав жодних доказів щодо будь-якого адміністративного розслідування, проведеного за розглядом скарги на заявницю. Фактично, Уряд не подав жодного примірника скарги, яка б стосувалася часу, за яких мала місце подія. У будь-якому випадку, як зазначено у судовому рішенні у справі заявниці, будь-яка зі скарг, що бралися поліцією до уваги, мали у 2012 році, і тому відповідно, на думку Суду, навряд чи можуть виправдати збір медичних даних заявниці у 2014 році. Враховуючи подані матеріали, Суд не вбачає жодної нагальної суспільної потреби вимагати розкриття конфіденційної медичної інформації заявниці. Таким чином, Суд вважає, що засоби, використані керівником відділу поліції при проведенні розслідування у відповідь на заявлені скарги, не відповідали поставленій меті.

33. У зв'язку з цим Суд не залишає поза увагою і той факт, що існували варіанти, відмінні від вимоги розголошення конфіденційної медичної інформації, які були доступні для поліції, для того, щоб відреагувати на подані скарги, якщо такі й мали місце. Зокрема, вони могли б спробувати отримати згоду заявниці на розкриття інформації та/або опитати її з цього питання. Тим не менш, поліція вирішила домагатися розголошення конфіденційної медичної інформації, не

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

надаючи заявниці жодного повідомлення або можливості заперечувати чи погодитися на запит.

34. Суд також зазначає, що скарги заявниці розглядалися національними судами двох інстанцій. Посилаючись на право поліції збирати особисті дані, ці суди відхилили вимоги заявниці. Суд не вбачає в тексті судових рішень будь-яких зусиль національних органів влади щодо встановлення справедливого балансу між правом заявниці на повагу до її приватного життя та діяльності поліції, спрямованої на захист громадського порядку. Нарешті, Суд не може не враховувати той факт, що національні суди не надали жодного пояснення щодо свого висновку, що фраза «запитує ... перевірити [заявницю]» дійсно означає «запитує інформацію, пов'язану зі станом [заявниці]».

35. Вищевказані міркування є достатніми для того, щоб Суд міг дійти висновку, що збір поліцією конфіденційної медичної інформації стосовно заявниці не супроводжувався достатніми гарантіями для запобігання її розголошенню, що є несумісним з повагою до приватного життя заявниці, гарантованого статтею 8 Конвенції.

36. Звідси випливає, що було допущено порушення статті 8 Конвенції, що полягало у зборі поліцією медичних даних про заявницю для невстановлених потреб.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

37. Стаття 41 Конвенції передбачає:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.”

A. Шкода

38. Заявниця вимагала 5 000 євро (EUR) відшкодування за моральну шкоду.

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

39. Уряд вважав, що вимоги заявниці повинні бути відхилені з огляду на те, що не було порушення її прав, передбачених Конвенцією. Крім того, стверджував, що вимоги заявниці були надмірними і необґрунтованими, а також не відповідали практиці Суду з цього питання.

40. Суд задовольняє вимоги заявниці в повному обсязі та присуджує їй 5000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

41. Заявниця також вимагала 78 000 російських рублів за судові витрати, понесені в національних судах та в Суді. Зокрема, вона вимагала 13 000 рублів сплаченого гонорару за юридичне представництво у національних судах, 50 000 рублів за судовий збір, сплачений її представниці за представництво в Суді та 15 000 рублів плати за переклад. На підтвердження своїх тверджень вона подала копії рахунків-фактур.

42. Уряд стверджував, що заявниця не надала копій договорів зі своїми представниками. Крім того, стверджував, що вимога щодо судових витрат у національних судах не має відношення до цієї справи.

43. Відповідно до документів, що наявні в Суду, та його прецедентної практики, Суд вважає за доцільне присудити суму в розмірі 1140 євро, що покриває витрати за всіма вимогами.

С. Пеня

44. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

З ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО,

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 8 Конвенції;

СИДОРОВА ПРОТИ РОСІЇ

© Переклад Олександра Дроздова, Віктора Янишена,
Олени Дроздової, Яни Токарь, Богдана Трофімова

3. *Постановляє*

(а) що держава-відповідач має виплатити заявниці протягом трьох місяців наступні суми, що будуть конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом, що застосовується на дату розрахунку:

- (i) 5 000 євро (п'ять тисяч євро), плюс будь-який податок, який може бути стягнуто, за моральну шкоду;
- (ii) 1140 євро (одна тисяча сто сорок євро), а також будь-який податок, який може стягуватися з заявниці, за судові витрати;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 28 травня 2019 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Стівен Філліпс
(Stephen Phillips)

Секретар секції

Гелен Келлер
(Helen Keller)

Голова